

PREZİDENT KİTABXANASINDA DÖVLƏT QULLUQÇULARINA
KİTABXANA İNFORMASIYA XİDMƏTİNİN TƏŞKİLİ

HƏSƏNOVA A.V.

*Bakı Dövlət Universiteti,**Kitabxanaşünaslıq kafedrasının doktorantı**sahra.hsnv@mail.ru*

Məqalədə Azərbaycan Respublikası Prezidenti İşlər İdarəsi Prezident kitabxanasının yaranmasının əhəmiyyətindən, məqsəd və vəzifələrindən bəhs olunur. Burada kitabxananın maddi-texniki bazasının, kitabxana və dövrü mətbuat fondunun formalaşması məsələləri tədqiq olunur. Məqalədə həmçinin kitabxana işinə dövlət qayğısına da toxunulur. Kitabxanada yeni informasiya texnologiyalarının tətbiqi istiqamətləri öyrənilir.

Açar sözlər: Prezident kitabxanası, oxuculara xidmət, kitabxana fondu, dövrü mətbuat fondu, İRBİS- 64

Ən qədim dövrlərdən eribarən mövcud olan vaxtı ilə daş və gil lövhəciklərdən, perqament yazılarından, tumarlardan, cümlərdən ibarət olan kitabxana sərəvəti sonradan çap əsərləri, digər informasiya daşıyıcıları, sənəd növləri ilə zənginləşərək müasir dövrdə bəşəriyyətin həyatının bütün sahələrinə dair bilikləri özündə əks etdirən qiymətli xəzinəyə çevrilmişdir. Bilik, məlumat və bunları özündə əks etdirən sənədlər, ilk növbədə kitablar insan həyatının, ictimai fəaliyyətin bütün sahələri üçün əvəzsiz vasitə, zəngin informasiya mənbəyidir. Belə bir informasiya təminatının olması dövlət idarəçiliyinin həyata keçirilməsinin vacib şərtlərindən biridir.

Azərbaycan tarixinin bütün dövrlərində ölkəmizdə dövlət idarəçiliyinə xidmət edən sənəd fondları, kitabxanalar mövcud olmuşdur.

Tarixi məxəzlər hələ Nizami Gəncəvi dövründə Gəncədə "Darül kütüb" kitabxanasının fəaliyyət göstərməsini, XIII əsrdə Şirvanşahların Şamaxıdakı sarayında kitabxananın olmasını, Təbrizdə isə Qazan xanın əmri ilə zamanəsinin ən zəngin kitabxanalarından birinin təsis edilməsini, 1494-cü ildə Ağ-qoyunlu hökmdarı Uzun Həsənin fərmanı ilə Təbrizdə saray kitabxanasının yaradılmasını, Qaraqoyunlu hökmdarı Qara Yusifin Təbrizdəki, Diyarbəkirdəki saraylarında zəngin kitabxanasının olmasını, 1521-ci ildə Şah İsmayıl Səfəvinin saray kitabxanasının yaradılması barədə fərman verməsini, o zamanın böyük rəssam və xəttatı Kəmaləddin Behzadın həmin kitabxanaya müdir təyin edilməsini, Azərbaycanda saray kitabxanalarının yaradılması və fəaliyyətinə dair digər faktları zamanəmizə qədər gətirib çatdırmışdır.

Sovet hakimiyyəti dövründə də belə kitabxanalar mövcud olmuşdur.

Belə ki, 1920-ci ildə Azərbaycan K(b)P Mərkəzi Komitəsinin Mərkəzi partiya Kitabxanası yaradılmışdır. Sonrakı illərdə Mərkəzi Partiya Kitabxanasının fondu müntəzəm olaraq zənginləşdirilmiş, fəaliyyəti təkmilləşdirilmişdir. Azərbaycan Kommunist Partiyası ləğv edilənə qədər bu kitabxana S.M.Kirov adına Maarif Evinin kitabxanası kimi fəaliyyət göstərmişdir [2, 162].

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin bərpa edilməsindən sonra ictimai fəaliyyətin edilməsindən sonra ictimai fəaliyyətin bir sıra sahələrində olduğu kimi, kitabxana sahəsində də əsaslı dəyişikliklər baş verdi. Dövlətin ali icra orqanı olan Prezident Aparatının fəaliyyətinin sənədlə, kitabxana xidməti ilə təminatının zəruri olması nəzərə alınmaqla, 1992-ci ilin yanvarında fəaliyyəti dayandırılmış S.M.Kirov adına Siyasi Maarif Evinin Kitabxanası Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsinin tərkibinə verildi və ölkənin ali icra hakimiyyəti orqanının, eləcə də, digər dövlət qurumlarının mütəxəssislərinə xidmət etməyə başladı. 2003-cü ilin yanvar ayının 23-də Azərbaycan Respublikası Prezidenti Heydər Əliyevin göstərişi ilə bu kitabxana daha yüksək statusda Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsinin Kitabxanası kimi yenidən təşkil edildi. Kitabxananın fəaliyyətinin daha da geniş təşkil edilməsini təmin etmək məqsədilə Mərkəzi şəhər kitabxanasının fondu da İşlər İdarəsinin Kitabxanası verildi. Belə ki, Prezident Kitabxanası iki zəngin kitabxananın bazasında yaradılmışdır. Onlardan biri vaxtilə Azərbaycan KP MK-nın S.M.Kirov adına Siyasi Maarif Evinin Kitabxanası, ikincisi isə Mərkəzi Şəhər Kitabxanası idi.

Müstəqillik illərində S.M.Kirov adına Siyasi Maarif Evinin Kitabxanasının fondu 150 min nüsxəyə çatmışdı ki, bunun da əksər hissəsini partiya və dövlət quruculuğuna, ictimai-siyasi elmlərə dair ədəbiyyat təşkil edirdi. Kitabxanada zəngin soraq nəşrləri və dövrü mətbuat fondları formalaşmışdı. Kitabxanadan təkcə Azərbaycan KP MK-nın deyil, həm də digər dövlət orqanlarının əməkdaşları, Marksizm-Leninizm Universitetinin, Ali Partiya Məktəbinin dinləyiciləri və tədqiqatçılar istifadə edirdilər.

Mərkəzi Şəhər Kitabxanası Bakının zəngin tarixə malik ictimai kitabxanalarından biri olmuşdur və fəaliyyətə başlaması 1870-ci ilə təsadüf edir. Sovet dövründə bu kitabxana Bakı Xalq Maarif Şöbəsinin dekreti ilə Mərkəzi Kitabxanaya çevrildi. V.İ.Leninin vəfatından sonra isə kitabxanaya onun adı verildi. Bu kitabxana göstərdiyi kitabxana-bibliografiya xidmətinin yüksək səviyyəsi, kütləvi tədbirlərin keçirilməsi sahəsində fəallığı ilə seçilirdi. 1988-ci ildə Kitabxananın fondunda yarım milyona yaxın saxlama vahidi olan müxtəlif nəşrlər var idi. Oxucuların sayı isə 30 mini keçmişdi. [4, 18].

Azərbaycan KP MK-nın S.M.Kirov adına Siyasi Maarif evinin Kitabxanasının və Mərkəzi Şəhər Kitabxanasının fondu əsasında yaradılan, həmin kitabxanaların ən yaxşı ənənələrini davam etdirən Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsinin Kitabxanası az bir zaman ərzində öz tələbatçı-

larına yüksək keyfiyyətli kitabxana-bibliografiya və informasiya xidməti göstərməyə başladı.

Tarixi memarlıq abidəsi olan Mərkəzi şəhər kitabxanasının binasında əsaslı yenidənqurma və bərpa işləri aparıldıqdan sonra İşlər İdarəsinin Kitabxanası 2004-cü ilin yanvar ayından bu binada oxuculara xidmət etməyə başladı.

2004-cü il dekabr ayının 17-də Azərbaycan Respublikasının birinci xanımı, Heydər Əliyev fondunun Prezidenti Mehriban xanım Əliyeva kitabxanada olmuş, burada görülmüş işlərlə maraqlanmış və əməkdaşlara dəyərli tövsiyələr vermişdir.

2005-ci il dekabr ayının 9-da isə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı ilə kitabxanaya İşlər İdarəsinin sektor statusu verilmişdir. Həmin vaxtdan etibarən Kitabxananın bütün əməkdaşları dövlət qulluqçularıdır.

Keçən dövr ərzində Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsinin Prezident Kitabxanasında fəaliyyətin bütün istiqamətlərinin ardıcıl olaraq təkmilləşdirilməsi həyata keçirilmiş, maddi-texniki baza gücləndirilmiş, yeni metod və texnologiyalar mənimsənilmiş, kadrların bilik və peşə bacarıqlarının yeksəldilməsi istiqamətində tədbirlər görülmüşdür.

2006-cı il iyun ayının 27-də Kitabxanaya gələrək onun fəaliyyəti ilə yaxından tanış olmuş, müasir informasiya texnologiyalarının kitabxana işinə tətbiqi ilə maraqlanmış, fondun daha da zənginləşdirilməsi və Kitabxananın maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi ilə bağlı tapşırıqlar vermişdir. Bu tapşırıqlara müvafiq olaraq kitabxana ən müasir fərdi kompüterlər və digər hesablama qurğuları, şəbəkə texnikası, çap üçün avadanlıq və s. ilə təchiz edilmişdir. Kitabxana 2007-ci il yanvarın 9-dan Prezident Kitabxanası kimi fəaliyyət göstərir.

Kitabxananın devizinə görə mükəmməl kitabxana-bibliografiya xidməti-mükəmməl idarəetmənin əsas amillərindən biridir. Prezident Kitabxanasının missiyası ali dövlət orqanlarında və digər icra qurumlarında çalışan dövlət qulluqçularına, eləcə də, informasiya maraqları kitabxananın profilinə uyğun olan sənədlərlə, burada yaradılan müxtəlif ilkin sənəd və bibliografik informasiya resursları ilə mükəmməl kitabxana-bibliografiya xidməti göstərməkdir.

Prezident Kitabxanasının vəzifəsi xidmət etdiyi tələbatçıların ehtiyacını tam şəkildə ödəməyə imkan verən dolğun kitabxana fondunun formalaşdırılmasından, tələbatçılara müasir tələblərə cavab verən ənənəvi, həm də yeni informasiya xidmətinin göstərilməsindən, müxtəlif mövzulu və təyinatlı bibliografik vəsaitlərin, əsas tələbatçı qruplarının daha çox müraciət etdiyi mövzular üzrə zəngin sənəd-informasiya resurslarını əhatə edən protallar, layihələr, elektron sənəd topluları, tematik saytların yaradılmasından, tələbatçılara həm Kitabxananın binasında, həm də məsafədən sənəd-informasiya

xidmətini təşkil etməkdən ibarətdir. Hal-hazırda Prezident Kitabxanasında müasir kitabxana-bibliografiya və informasiya xidmətinin bütün istiqamətləri üzrə mükəmməl xidmət işi təşkil edilmişdir. Bu xidmətdən nəinki Prezident Administrasiyasının, İşlər İdarəsinin və digər ali dövlət qurumlarının əməkdaşları, həmçinin geniş oxucu kütləsi də istifadə edir.

Burada ənənəvi abonement, soraq-bibliografik xidmətlə yanaşı, müasir texnologiyalara əsaslanan bibliografik informasiya xidmətinin müxtəlif növləri, sənədlərin tam mətnlərinin elektron çatdırılması da həyata keçirilir.

Bir çox yeni kitabxana texnologiyalarının tətbiqi, yeni növ informasiya resurslarının yaradılması sahəsində respublikada aparıcı mövqe qazanmış Prezident Kitabxanası mövcud olduğu illər ərzində bu mövqeni qoruyub saxlayır, əldə edilmiş nailiyyətləri yaradıcılıqla inkişaf etdirir.

2009-cu il iyul ayının 22-də Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı ilə Prezident Kitabxanasına Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsinin şöbəsi statusu verilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsinin Prezident Kitabxanasının yerinə yetirdiyi vəzifələrdən asılı olaraq müvafiq təşkilati-idarəetmə strukturu formalaşmışdır. Bu struktura əsasən, Kitabxananın idarə edilməsi direktor tərəfindən həyata keçirilmişdir. Bu işdə ona direktor müavini və elmi katib yardım edir.

Kitabxananın təşkilati-idarəetmə strukturuna 5 funksional şöbə və onların tərkibində olan 7 bölmə daxildir. Daha bir şöbə Kitabxananın mühəndis-texniki qurğularının istismarı, maddi-texniki təchizat və digər texniki məsələlərlə məşğul olur, qalan şöbələr isə sırf kitabxana texnologiyaları və prosesləri ilə əlaqədar işləri yerinə yetirir [1, 304].

Kitabxananın fəaliyyətinin əsas istiqamətləri kitablardan və digər sənəd növləri üzrə fondların formalaşdıraraq informasiya ehtiyatları yaratmaq, onları mühafizə etmək, həmin fondları özündə əks etdirən mükəmməl ənənəvi və elektron kataloq-kartoteka və bibliografik vəsaitlər sistemini tətbiq etmək, onu daim inkişaf etdirməklə bu fondları oxucuların hərtərəfli istifadəsinə verməkdən ibarətdir.

Kitabxananın fondunda XVI - XIX əsrlərdə və XX əsrin əvvəllərində nəşr olunmuş müxtəlif dillərdə olan nadir ədəbiyyat nümunələri saxlanılır. Fondada iqtisadiyyata, siyasətə, dövlət quruculuğuna, hüquqa, fəlsəfəyə, statistika, tarixə, ədəbiyyatşünaslığa və dilçiliyə dair ədəbiyyat üstünlük təşkil edir. Kitabxananın dövrü mətbuat fonduna respublikamızda və digər ölkələrdə çap edilən 250 adda jurnal, qəzet və digər dövrü nəşrlər daxil olur. Hazırda Kitabxanada fondun elektron nəşrlərlə komplektləşdirilməsi sahəsinə xüsusi diqqət yetirilir. Kitabxanada müasir informasiya texnologiyalarının tətbiqinə xüsusi önəm verilir. Kitabxanada lokal kompüter şəbəkəsi yaradılmış, İnternetə çıxış təmin edilmişdir. Portativ kompüterləri olan oxucular kitabxananın

oxu zalından İnternetə simsiz əlaqə sistemi ilə də qoşula bilərlər [5]. Kitabxanada İRBIS Kitabxana Avtomatlaşdırılma Sistemini son versiyasının (İRBIS 64) tam komplekti tətbiq edilmişdir. Bu sistem fondun komplektləşməsindən tutmuş, kitab verilişində bütün kitabxana proseslərinin avtomatlaşdırılmasını təmin edir. Sistem həm də oxuculara Kitabxanada hazırlanmış tammətnli verilənlər bazasından istifadə etməyə imkan verir. Bundan əlavə, hər bir İnternet istifadəçisi Kitabxananın Web sahifəsi vasitəsi ilə onun Elektron kataloqundan və digər elektron resurslarından istifadə edə bilər. Kitabxanada Azərbaycan, rus və digər dillərdə olan ədəbiyyat əks etdirən əlifba və sistemli kataloq tərtib edilmişdir. 2003-cü ildən etibarən Kitabxananın aldığı bütün kitablardan məlumat Elektron kataloqa (EK) daxil edilir. 2004-cü ildən isə fonda daxil olan dövrü nəşrlərdəki ən əhəmiyyətli materialların bibliografik təsvirləri də EK-nın tərkibindəki ayrı bir verilənlər bazasına daxil edilir. Kitabxanada müxtəlif təyinatlı bibliografik vəsaitlər də tərtib və nəşr edilir. EK-dan və bibliografik vəsaitlərin elektron variantlarından həm də Kitabxananın Web sahifəsi ilə də istifadə etmək olar. Kitabxana öz istifadəçilərinə tam həcmdə soraq-bibliografiya və bibliografik informasiya xidməti göstərir. Xüsusi oxucu qruplarına elektron poçt (E-mail) vasitəsilə də bibliografik informasiya xidməti göstərilir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsinin Prezident Kitabxanası ardıcıl olaraq oxuculara xidməti təkmilləşdirmək üçün müasir kitabxana-informasiya xidmətinin yeni forma və üsullarından istifadə etməyə üstünlük verir. Yeni iş üsulları təcrübədə sınaqdan keçirilir, ən yaxşılardan seçilir və kitabxana işinə tətbiq edilir.

ƏDƏBİYYAT

1. Xələfov A.A. *Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi 3 hissədə: Dərslük.* - B.: BUN, 2010.-431 s.
2. Xələfov A.A. *Heydər Əliyev və Azərbaycanda kitabxana işi.* - Bakı, 2006.- 310 s.
3. Xələfov A.A. *Azərbaycanda kitabxana işinə dair Heydər Əliyev doktrinası uğurla davam edir.* Bakı, 2009.-185 s.
4. *Azərbaycan Respublikası Prezident İşlər İdarəsinin Prezident Kitabxanası.* - Bakı, 2013.-87 s.
5. *preslib.az*

**ОРГАНИЗАЦИЯ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБСЛУЖИВАНИЕ
ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖАЩИХ В ПРЕЗИДЕНТСКОМ
БИБЛИОТЕКЕ****ГАСАНОВА А.В.****РЕЗЮМЕ**

В статье говорится о важности, цели и задачи Президентской библиотеки Президента Азербайджанской Республики. Здесь исследуется материально-технической базы библиотеки, а также вопросы формирования библиотечного и периодического фонда. В статье коснулся государственной заботы об библиотечному делу. Расследуется заявление о направлениях новых информационных технологий в библиотеке.

Ключевые слова: Президентская библиотека, библиотечное обслуживание, библиотечный фонд, периодическое фонд, IRBIS 64

**ORGANIZATION OF LIBRARY INFORMATION SERVICE
TO CIVIL SERVANTS IN PRESIDENTIAL LIBRARY****HASANOVA A.V.****SUMMARY**

The article is talked about the importance, goals and objectives of the Presidential Library of President of The Republic of Azerbaijan. Here being investigated the material and technical basis of the library, library and periodical fund formation matters. The article touched state care to librarianship. Studied directions of the introduction of new information technologies in the library.

Key words: Presidential library, library service, library fund, periodical fund, IRBIS 64